

Új mű épül a Tiszán

1. Széchenyitől az 1975. évi IV. törvényig

Már megkapaszkodott a közútdatban az a szenzáció, hogy ismét új és nagy beavatkozás készül a Tisza életébe: rajzasztalokon van már a csongrádi vízlépcső. Csongrád és Bokros között (előjes pontossággal a Tisza 254,4 folyamkilométerénél húzzák meg a vonalat, ennyire esik északra Titektől) épül majd föl a nagy mű, a beruházási naptár szerint a következő ütemezésben: az előkészítő munkák kezdete 1978. április 1. — az építés kezdete 1980. január 1. — a duzzasztás megkezdése 1984. július 1. — a beruházás befejezése 1986. június 30.

Ilyen nagy vállalkozás természetesen az előzmények sok-sok jegyét hordozza magán, s valamiképpen azoknak logikus folytatása is. Az utóbbi másfél évszázad a változatos vízi világ a tatar és a török ellen menekülőknél, később a betyároknál — ám kétféleképpen: a vízjárás a nemzettől, s útját állta az út- és vasútépítések, a települések fejlődésének.

A Tisza, mely évszázadokon át saját kedvére járta és kanyarogta be az Alföld széles csíkját, rettenetes mocsár- és lápvilágot teremtett. Kedvezett ez az állapot a pákásoknak és az állataikat terelgető gulyásoknak, jó búvóhelyeket nyújtott a változatos vízi világ a tatar és a török ellen menekülőknél, később a betyároknál — ám kétféleképpen: a vízjárás a nemzettől, s útját állta az út- és vasútépítések, a települések fejlődésének.

Az árvízmentesítés és a folyószabályozás hatalmas munkálatai 1846-ban kezdődtek el. Az eredményt így örököltük: 112 méterátvágás, 2900 kilométer töltés, a vízszintes megemelkedése, az élő folyó megrövidülése (ma Taszújlaktól a torkolatig 761 kilométer a folyó, azelőtt 1214 kilométer volt). Ezek a művek, ezek a beavatkozások 2 millió hektárt védenek az elöntésektől. Nemzetközileg is kiemelkedő vízügyi alkotás ez, hiszen világviszonylatban is csak a Pó vagy a Mississippi szabályozását lehet mellé állítani. Egy francia mérnök írta: „Ez a munka nem marad el sem fontosság, sem az elért eredmények tekintetében a Pó-völgy ármentesítése mögött”. Számok igazolják e summás minősítést, hiszen Európa híres ármentesítési munkálataival összesen 8 millió 300 ezer katasztrális hold terület nyert vissza, s ebből Magyarországon majdnem ennek felét, 4 millió 100 ezer holdat! A csatornákkal szabdalta Hollandia jön ezután a sorban, 2 millió 500 ezer holddal. Az országos számok sorában pedig a Tisza a „rekorder”, mert vögyében 3 millió katasztrális hold termőföld megmentését ismeri el a statisztika.

Vízügyi szakemberek mondják, hogy ez volt az első és leginkább használatlan beavatkozás a Tisza életébe —, de minden nyeresége ellenére már megvalósulásának pillanatában elégtelenné és túlhaladottá vált. Kiderült ugyanis, hogy ennek a rendszernek is csak a Tisza-völgy komplex vízgazdálkodási programjában van tartós jogosultsága. Mert területet ugyan nyert vele az ország, de olyan gondokat is vállalt, mint az árvíz- és belvízvédekezés, s az új helyzet olyan feladatokat is megfogalmazott, mint az aszály elleni küzdelem vagy a hasznos vizek visszatartása. Aztán az újabb idők még ezeket is tetézték, olyan kérdéscsoporttal, mint a vízminőség védelme vagy az öntözés feltételeinek megteremtése.

Ezek jó része már a mai társadalmunkra maradt. Ennek megfelelően készült el az ötvenes évek nagy vízi alkotása, a tiszalöki vízlépcső, amely a felső folyószakaszon stabilizálja a vízkészletet s a kiépített Keleti és Nyugati-főcsatornával vízből szegény területeken teszi biztosá és gazdaságossá a mezőgazdasági termelést. 1973-ban ismét nagy művet avattak a Tiszán: a kisköréi vízlépcsőt, amelynek tározója ebben az öt éves tervben épül tovább, s táplálja majd a Nagykunsági Főcsatornát. Az Alföld természetesen egy vízgazdálkodási egységet képez, s áptil-lanthatunk a Körösök vidékére is. Itt már korábban elkészült a békényi meg a békésszentandrás duzzasztómű. A Körösök csatornázása a körösadányi vízlépcső megépítésével lesz teljes, és újonnan tervezett tározók kialakításával. Ha pedig a Tiszán délre tekintünk, Jugszavában Törökbecse illeszkedik a láncba. Az itt emelt duzzasztó Dél-Bánát öntözéséhez teremtett lehetőséget, de a vízlépcső visszaduzzasztó hatása egészen Csongrádig terjed.

A Tisza vízlépcsőinek kiépítése több szolgálatot tesz egyszerre. Az alacsony és közepes vízállások megemelésének lehetőségén túl víztartályokat lehet képezni, melyek a növekvő víz igényt kielégíthetik és biztonságos hajózást tesznek lehetővé. Bizonyos esetekben elektro-

mos energia termelésére is alkalmat adnak a vízlépcsők, s ahol ez gazdaságos, ki is használjuk. Nem hanyagolható szempont a környezet-alakítás sem, hiszen a tározók a gazdasági szolgálatokon túl az üdülés és a vízi sportok ügyét is szolgálják. Csatornarendszereket olyan összeköttetéseket lehet teremteni a folyók között (Tisza—Körös, Duna—Tisza), amelyek kis vízhozam esetén pótolják a folyó vizét. Pontosabban fogalmazva arról van szó, hogy a vízlépcsőrendszer teljes kiépítése után a Duna—Tisza-csatorna megépítése is időszzerűvé és szükségessé válik, éppen a vízlépcső fölötti betorkollással, a Tisza pedig a Köröst táplálhatja majd a Csongrád—Békényi csatornán át, de még messzebbre is gondolhatunk, mert a „föltáplált” Körös vize eljuthat a negyőke—székfűtési tervezett csatornán további térségekbe.

A Tisza-völgy vízgazdálkodási rendszere, ez a másfél évszázad óta fejlődő mű így válik lassan teljessé, így jutunk el Széchenyi és Vársárhelyi alapfölkutatától az 1975. évi IV. törvényig, amely kimondta, hogy „folytatni kell a nagy térségek összehangolt vízgazdálkodását szolgáló rendszerek fejlesztését és elő kell készíteni a csongrádi vízlépcső kivitelezését”. A Tisza vízkészletének stabilizálását, egyben a hiányok pótlását, a fejlődés további vízigényeinek kielégítését a Tisza-völgyi vízgazdálkodási rendszer teszi lehetővé.

Sz. Simon István

(Következik:
A hiányzó láncszem)

MAPRIJAL-tanácskozás

Szerte a világon sokféle alképzés, módszer terjedt el a nyelvoktatás legújabb és leghatékonyabb formájában, az intenzív tanítási módszerek alkalmazásában. Az Orosz Nyelv- és Irodalomtanárok Nemzetközi Szövetsége (MAPRIJAL) égisze alatt a nemzetközileg használható tapasztalatokat gyűjtik csokorba Budapesten, a MAPRIJAL első intenzív nyelvoktatással foglalkozó nemzetközi konferenciáján.

Kedden a budapesti Szovjet Kultúra és Tudomány Házában 14 ország, köztük hazánk iskolán kívüli orosz nyelvoktatással foglalkozó pedagógusai, szakemberei adták közre — plenáris ülésen — eredményeiket.

A szocialista országok felsőoktatási minisztereinek konferenciája

Kedden Balatonaligán képzettsgű tudományos konferencián részt vevő országok felsőoktatási minisztereinek XI. konferenciájára — mint Polinszky Károly oktatási miniszter megnyitó beszédében hangsúlyozta —, hogy tervszerűbbé, tökéletesebbé tegyék a felsőfokú tudományok képzését, s a haladás szolgálatában ezen a téren is megismerjék, össze-ressék a baráti országok tapasztalatait.

Társadalmi-gazdaságpolitikai céljainkhoz — hangoztatta a továbbiakban — Polinszky Károly — a jövőben még több és még magasabb

képzettsgű tudományos kutatóra, oktatóra lesz szükségünk. A tudomány-technikai forradalmat össze kell kapcsolnunk a szocializmus által kínált előnyökkel.

Az előreláthatóan 3 napig tartó konferencián részt vevő küldöttségek tagjai meg tárgyalják a tudományos kutatói és oktatói utánpótlás felkészítésének módszereit, a továbbképzés formáit, foglalkoznak az e téren kívánatos nemzetközi együttműködés lehetőségeivel, tartalmi és módszertani kérdéseivel, javaslatot dolgoznak ki a felsőoktatási információ-rendszer fejlesztésére.

Osztályvezető, párttitkár, munkásör

Viszonylag korán volt még, a napi munkából alig teltek el kétórnyi idő. Nem is mentem bejelentés nélkül Szlatárovics Antalhoz, a Szegedi Szalámigyár és Húskombinát kereskedelmi osztályának vezetőjéhez. Várt, és nem is osztályvezetői minőségében, hanem mint a gyár V-ös pártalapszervezetének titkára, hogy a náluk folyó pártéletéről beszéljessünk.

Rosszul kezdődik — gondoltam magamban a kölcsönös bemutatkozás utáni percekben, mert telefonos beszélgetésem első mondatainkat, amelyek ugyan taposzkodóak voltak csak. Arra szorítottak, hogy két, egymásnak addig ismeretlen beszélgető megtalálja a közös hangot.

Elnézést kérek — mondta ő, én pedig hall-

gattam bejelentkezését a telefonon és mondatait, ahogy tájékoztatót a soros szállítások állásáról. Mi tagadás: legalább negyedórát ki sem hülhetett a kezében a kagyló, mert egymás követően becsengett az újabb hívás, közben Budapestről is keresték. Összedartam magamban a számokat, amelyeket hallottam. Csongrád megye jövő heti ellátására megenni meg ennyi vagon tökéhus és húskészítmény, ugyanakkor Budapestre ennyi meg ennyi vagonnal szállítanak. Valakit közben utasított az exportosportból, hogy az orszárból kifelé menő újabb szállítmány miképpen álljon össze és azt mikor indítsák útra.

Már letettem arról, hogy a beszélgetést meg-megszakítva belemélyedjünk az általa képviselt pártalapszervezet munkájának elemzésébe. Annál is inkább, mert nem termelőegységet képvisel ez a harminctagú alapszervezet, hanem az irodaházban, az üzemi konyhában, a varrodában, a műszaki raktárban, a munkáselektatásban és a rendszetben dolgozó kommunisták alkotják ezt a kollektívát. E szétszórt területen a politikai és gazdasági munkát szervezni, irányítani és ellenőrizni csak összehangoltan lehet. A módszereket megtalálni sem volt könnyű, megszokott sablont pedig aligha lehetne alkalmazni. Mindenesetre itt kidolgozták a formát, csak meg kell tölteni tartalommal. Ez pedig abból áll, hogy a munkaterületek párttag és pártönkivüli vezetői időről időre beszámoltatják az alapszervezet öttagú vezetősége az elvégzett munkáról és az újabb feladatokat megoldásának előkészítéséről.

Summázva: ez ennyi és ilyen „egyszerű”. Ha elemeznénk, akkor több időt venne igénybe, de hagnunk kellett máskorra, mert Szlatárovics Antal osztályvezető Odesszába készült, hogy a Szegedet bemutató kiállításán méltóképpen „szorítson” helyet gyárunk világhírűvének. Most ez volt a feladata. Párt- vagy gazdasági? A kettőt nem lehet szétválasztani.

Ilyen — man témát kellett változtatnom, mert anynyi volt a telefoncsörgés. A rövid üzenetekbe szinte csak „mondatok” fértek, amelyekből összeállhat egy szöveg készített portré Szlatárovics Antaltól. Itt, ebben a gyárban volt szakmunkástanuló.

— Mikor is...? Elárulhatom?

— Hogyne. Jövőre lesz 25 esztendeje.

— S mi történt közben?

— Nem is tudom, hol kezdjem. Miután szakmunkás lettem, egy idő múlva a szalámi kísérleti érlelőben a klímát „megteremtő” gépész voltam, majd raktárvezető. Közben érettségiztem a tartósító és húspari technikumban. Utána gyártmányfejlesztővé léptem elő a termelési főosztályon.

Újabb telefonok, újabb szünetek után elertünk a katonaidőhöz, amelyet a határőrségnél töltött le Szlatárovics Antal. Csak egy elszaladt fölötté ez is? Itélje meg, aki ebben jobban járatos nálam. Mikor leszerelt, szakaszvezető volt, és háromszoros kiváló határőr. Mindezt bizonyítania kellett, legkivált pedig azért, hogy itt vették fel a párt tagjainak sorába. Itt volt először KISZ-titkár és a fiatalok oktatója. Visszajöve a gyárba csak szaporított a kintünéteit, amelyeket a munkában szerzett. A válalat többszörösen kintüntetett kiváló dolgozója és birto-kosa az Élelmiszeripar Kiváló Dolgozója kintüntetése-nek is.

Valahol megállhatott volna, mert eleget bizonyított ahhoz, hogy biztos lehessen a jövőjében, hogy élete vonata jó sínen fusson. Nem neki találtak ki az igazlaktól, az újabb nekifutástól mentes életet. Elvégezte a marxizmus—leninizmus hároméves esti általános tagozatát és most szakosítón folytatja tanulmányait. Kilenc éve párttitkár és ugyanannyi esztendeje munkásör is: a Gera Sándor nevét viselő zászlóaljban az ellátóknál van fontos beosztása. Országos és megyei parancsnoki dícséretet szólnak amellet, hogy ezt a munkáját is jól látja el. Nem kérdeztem meg tőle, de bizonyára úgy függ össze mindez, ahogy a láncszemek kapcsolódnak egymásba. Azt sem firtattam, hogy a napi munka után miképpen jut ideje és ereje eleget tenni az önkéntesen vállalt kötelezettségeknek, amelyek mellett mások szemrebbenés nélkül elmennek.

Családja — felesége és 15 éves fia, aki az 5 szakmáját, hivatását választotta az élelmiszer-ipari szakközépiskola megkezdésével — úgy osztja meg vele sokféle gondját, hogy mérteréssel áll mellette akkor is, amikor éjszakákban át tanul, netán riadózánc szöfítja el otthonról munkásöri szolgálatra, avagy mint most is, amikor külföldön több héten keresztül képviseli majd gyárát a szegedi élelmiszeripar egyik felelgvát.

Lódi Ferenc

Lakásépítés Szegeden

A várospolitikában elsődleges a lakáskérdés megoldása. Az igények gyorsabban nőnek, mint a lakások száma. Ez természetes folyamata életünknek, hiszen aki tegnap családjával új otthonot kapott, ma már elfér benne, de holnap már jön a nemzedékváltás, s más kis családok, számolnak is a jelenségkel, amikor meghatározzák, elfogadják a középtávú és az éves terveket.

Szegeden 4635 lakást terveztek az ötödik ötéves terv első két évére, s határidőre 873 lakással többet adtak át, mint amennyire számítottak. Ebből 2475 otthont az állam épített tanácsi célcsoportos és egyéb állami lakásként. Különböző társas-lakásépítési formában — OTP, ME-SZÖV és magánérő — közel kétezer hátléket adtak át. Megduplázódott a családi házat kedvelők tábora, 1111-en választották ezt a lakás-szerzést.

Az idén már felidejéhez érkezünk az ötödik ötéves tervnek, s képet kaphatunk, valóra válnak-e az elképzelések, fölépülnek-e a várt lakások. A számok és a tények azt igazolják, hogy reális és megvalósított volt a terv, s átadják az előirányzott lakásokat.

Meghatározott ütemben építenek a kivitelezők. A tanács 2426 lakás átadását határozta meg év végére. Célcsoportos beruházásból épül az 1265 otthont az Északi városrészben és 35-nek kell a Hunyadi János sugárúton elkészülnie. Ezen kívül még 60 állami, 240 OTP-beruházású, és 210 ME-

Somogyi Károlyné felvétele

Lakások a Csongrádi sugárút mentén

SZÖV-lakást is terveztek erre az évre. Az ötödik ötéves terv 12 ezer lakással számol, s ehhez az eddigi alapján adottak a feltételek, várhatóan többre futja az építőipari kapacitás, mint amennyit terveztek kor gondoltak.

Az is mondhatnánk az egyre gvarapodó lakási igények hallatán, hogy ez kevés. A lezáróbbi, a januári fölmérések alapján közel 12 ezren remélnék családi fészket maguknak ebben az évben. Sokaknak bizony be kell érnie a jelenlegivel, mert egyszerre tízezer lakást fölépíteni lehetetlen.

A Szegedi Lakás- és Helyiséggazdálkodási Hivatal-tól kapott információ szerint nőtt a tanácsi bér- és a tanácsi értékesítésű szövetkezeti lakások száma, és arányát az előző tervidőszakhoz képest. 1976-ban 776 család került tanácsi bér-lakásokba. Az idén ennél háromszázzal többen kerültek új hátlékba. Több munkáscsalád rendezhetett be magának otthont, a tervezett 1300-ból eddig 690-an kaptak lakást. Két éve még csak tíz lakást utaltak a sokgyermekes családoknak tavaly 91-et, az idén száznál is többet.